

Տ Ն Տ Ե Ս

ՀԱՆՐԱՊԵՏ ԱՄԱՆԵԱՅ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ

Դաս Դ.

ԵՂԱՆԱԿՔ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ — ԴԱՍԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԵԱՆՑ⁽¹⁾

ՏՆՏԵՍ. — Գիտէք թէ՛ սրն է երրորդ ճարտարութիւնն, այլ չը գիտէք թէ՛ Տնտեսագիտութեան մէջ ի՞նչ անուն ունի այդ ճարտարութիւնը: Ձեր լռութիւնն այս կը նշանակէ: Արդ, երրորդ ճարտարութեան անունն է Տարագադրծական անարտաբան (Industrie manufacturière):

ՊԵՏՐՈՍ. — Ներեցէ՛ք, էֆէնտի, մարդս երբոր բառերուն նշանակութիւնը աղէկ գիտնայ, բանն ալ աղէկ կը հասկնայ: Ես հիմայ՝ չիտակը՝ չիյտեմ ադ տարագադրծական բառը ի՞նչ կը նշանակէ:

Տ. — Իրաւունք ունիք. պէտք է լաւ գիտնալ բառերուն նշանակութիւնն: Այդ բառին արմատը՝ որ է Տարագ՝ կը նշանակէ կերպ, ձեւ: Տարագադրծական ճարտարութիւնն ալ կը կայանայ՝ նախնական նիւթոց ձեւ տալու մէջ: Տարագ կը նշանակէ նաեւ քանուածփ, վարպէտ քանուածփ. Տարագադր-

⁽¹⁾ Շարունակութիւն:

ծուրքին ալ՝ քրդեղին գործել, մանեղ։ Տարագազործական ճարտարքին ըսելով՝ հասարակօրէն կ'իմացուի այդ տեսակ գործեր, մանիփարուռա, ինչպէս որ Գաղղիւբէնի մէջ։ Սակայն Քաղաքական տնտեսութեան մէջ տարագազործական ճարտարքին անուամբ կ'իմացուի բովանդակութիւնն այն աշխատութեանց, որոց օգնութեամբ նախնական նիւթերն՝ արուեստից եւ ձեռագիտութեանց միջոցաւ՝ մարդոց պիտոյքն յագեցնելու աւելի կարօղ արտադրութեանց կը փոխակերպին։

Պ. — Մարդոց պիտոյքն յագեցնելու կարօղ արտադրութեանց կը փոխակերպին. միտքս պահեմ։

Տ. — Պարզապէս կարօղ չըսի, այլ աւելի կարօղ. Որովհետեւ նախնական նիւթերն ալ կրնան մինչեւ աստիճան մը գոհացնել մարդոց պիտոյքն։ Այսպէս, նախնական մարդը կամ վայրենին իրենց սպաննած վայրի գաղանին մօրթն իրրեւ վերարկու կը գործածեն, եւ նախնական երեք պիտոյքներէն մին յագեցուցած կ'ըլլան. . .

Պ. — Բայց անկատար կերպով. հասկցայ. եւ այս պատճառաւ՝ վայրի գաղանին մօրթն ալ անկասար արդիւնք կը կոչուի։ Ատ հաշուով, Տնտես Աղան, հին ժամանակը մինակ անկատար արդիւնք կը գտնուէր։ Ուրիշ բան մըն ալ կայ. հին ժամանակը Տարագազործական ճարտարութիւնը չը կար, անանկ չէ՞. քեօսդեֆի հագնող մարդուն քով ձեւը ո՞ւր կը փնտռես. փայտիգա, փարուռա, մանիփարուռա ի՞նչ բան ունի հոն։ Ուրեմն հին ժամանակը. . .

Տ. — Լաւագոյն է ըսել՝ նախնական մարդկութեան մէջ կամ նախնական ընկերութեանց մէջ։

Պ. — Շատ աղէկ, գլխուս վրայ։ Ի՞նչ կ'ըսէի կոր. . . հա՛. . . Ուրեմն նախնական մարդիկ միայն երկու ճարտարութիւն ունէին, Արտահանական ճարտարութիւն եւ Հողագործական ճարտարութիւն։ Հողագործութիւն, հովուութիւն, անկէ անդին չանցնիր նախնական մարդկութիւնը։ Գործիք մօրծիք ալ կը չինեն կոր. բայց ատոր խօսքը չըլլար, քարէ գործիքներ. քարը քարին կը զարնեն կոր, պատկերը տեսայ տեղ մը. քարին կտորին ալ գործիք կ'ըսեմ ես։ Անով հաց կը չինուի՞, պօղին կը չինուի՞, ամերիգա, չուխայ, ձերմակե-

դէն ու հազուստ կը շինուի՝ ասանկ գրասեղան, ժամացոյց, գիրք կը շինուի։ Ասոնք կ'ստանալ արդիւնք են ու բոլորն ալ Տարագադործական ճարտարութեան մէջ կը մտնան, անանկ չէ։ Ինծի նայիս նէ բուն ճարտարութիւնն ալ աս է։ Խօյինիկ քօսդիւիսն ուր, աս հազուստը ուր. քովէ քով դնենք՝ քօսդը վրան ձգած անվարտի վայրենի մարդը, մէյ մըն ալ կոշա հազուած աղնուական երիտասարդ մը։ Աս տարագադործական ճարտարութիւնը հրաշք կը գործէ կոր, ուրիշ բան չըսուիր։ Մեքենան է ընօղը. մէյ մ'ալ դեղագործները...

Տ. — Բնալոյծները կամ գիտուններն ըսէ։ Արդարեւ, Տարագադործական ճարտարութիւնը — ըստ Տիւնօայէյի — իրաց կրել կու տան ամենէն այլազան կերպարանափոխութիւններն՝ միմիայն մեքենական կամ բնալուծական զօրութեանց գործածութեամբ։ Այս կերպով կը բացատրուի նոր ժամանակաց մէջ այս տարագադործական ճարտարութեանց ստացած մեծ զարգացումն եւ ընդարձակումն, երբ մանաւանդ իրենց գիտական իմաստով առնենք մեքենական եւ քնաշոժական բառերն։ Երբ գիտութիւնը տակաւին ծագում առած չեն, երբ մարդս օրն օրին կ'ապրի՝ վայրի ծառոց պըտուղներով եւ որսորդութեան արդեամբք սնանելով, կենդանեաց մօրթով ծածկուելով ու քարայրներու մէջ պատըսպարուելով, այս վիճակին մէջ անտարակոյս չը սպասուիր որ մարդ պարապի տարագադործական ճարտարութեամբք։ Այս անասնական վիճակէն ու վայրավատին կեանքէն՝ կ'անցնի տակաւ հողագործական ու հովուական վիճակի, աւելի կամ պակաս կայուն կեանքի։ Մարդս անգամ մը հողին վրայ հաստատուելէ ետեւ է որ՝ կամաց կամաց ծնունդ կ'առնուն տարագադործական ճարտարութիւնք, որոց թիւն՝ ինչպէս կ'ըսէիք՝ անհամար է։ Բարիզի Առեւտրական Սենեակն՝ 1849ին քննութիւն մը կատարելով՝ գտաւ թէ 525 սենակ տարագադործական արուեստք կային միմիայն այդ քաղաքին մէջ։

Պ. — Ես բան մը կը մտմտամ։ Հիմայ որ արհեստները, ըսել կ'ուզեմ՝ տարագադործական ճարտարութիւնները այսքան շատցած են, հողագործները սակսած ըլլալու են։

Տ. — Ճիշդ է: Տնտեսագիտութեան մէջ հաստատուած օրէնք մ'է Հողագործական քաղաքակրթութեանն ձգտումն ի քաղաքակրթական քաղաքակրթութեան (La tendance de la civilisation agricole à se transformer en civilisation industrielle): Արտերը կը պարպուին միշտ գործարանները միշտ կը լեցուին. գիւղօրէից ժողովուրդն օր աւուր կը նուազի, քաղաքաց ժողովուրդն օր աւուր կ'աւելնայ: Այս իրողութիւնը վիճակագրութեամբ կը հաստատուի. Այսպէս, 1861ին իրենց նահանգը մնացած կամ հօն վերադարձած Գաղղիացւոց թիւն 100ին 88, 24 էր. 1866ին 87, 45 էր: Պատերազմէն անմիջապէս յետոյ 84, 97ի իջած էր. այսօր 83, 74 է: Իվ Կիւյօ անտեսագէտն, որ իր Տնտեսական գիտութիւնն ⁽¹⁾ գրքին մէջ (1881) յառաջ կը բերէ սոյն վիճակագրութիւնը, գիւղերէն ի քաղաքս գաղթման այս վերելական շարժումն հետագայ պատճառին կը վերընծայէ. «Այժմեան հողագործութեան մէջ, մեքենայից գործածութիւնը սահմանափակ ըլլալով, մարդուս արտադրական կարողութիւնը տկար է: Մարդս այժմ գիտէ թէ տունկի մը նման այլ եւս հողին կապուած չէ: Երկաթուղին իր քովէն կ'անցնի, եւ գիտէ թէ կրնայ տեղափոխիլ, երթալ ուր որ ամենէն աւելի արժանք ունի»: Այժմ անցնինք յաջորդ ճարտարութեան...»

Պ. — Այսօր այսքանը բաւ համարինք, կաղաչեմ: Ես կ'ուզեմ քիչ սորվիլ, բայց այդ քիչը պահելու կերպով սորվիլ: Չէ նէ մեր դպրատան տղոց պէս կ'ըլլանք, անցեալ ամսուան սորվածին այս ամիս չը գիտեն: Այսօր սորվեցայ Տարագործական ճարտարութիւնը. կ'օգտէ:

Տ. — Շատ աղէկ: Սկզբունքնիդ լաւ է: Ուրեմն ի կրկին տես:

(1) Կը զգուշացնենք նորուներն՝ անունն իմացած գրքերնին առնել կարգալէ, խառնիխուռն ընթերցումներէ կը վնասուին մանաւանդ քան կ'օգտուին: Կը յանձնարարենք ընդհակառակն որ հայժայթնն Ռարէի Առ ձեռն քարոյական եւ քաղաքական տնտեսութիւն ոսկեղինիկ գիրքն, որ հայ լեզուի մէջ ալ ընտիր թարգմանութիւն մ'ունեցած է շնորհիւ արդիւնաշատ Միլի-Պարեան Միւսքանութեան Վենեսկոյ:

Վ.Բ.ՊԱԿ. — Ժամանակին սղութեան պատճառաւ չը կրցայ Տնտեսագիտութեան Գ. Դասին փորձն ուշադրութեամբ կարդալ: Սոյն դասին մէջ սպրդած տպագրական սխալներն են. էջ 44, տող 25, պէտք է կարդալ. «Պ. — Ե՞ս ըսեմ. . .» Սոյն հարցման պատասխանին մէջ ալ «եւ դուք գիտեք»ը պէտք է կարդալ «եւ դուք գտնեք տնտեսագիտական ճշմարտութիւններն». «հետզհետէ գրած են գայնս»ը՝ «գտած են»: 46 երեսին մէջ ալ փախած տող կայ. «Սա գրասեղանը ստեղծուած է՝ չեմ կրնար ըսել, անոր մետաղը գետնին տակը կար արդէն.» պէտք է կարդալ «Սա գրասեղանը ըստեղծուած է՝ չեմ կրնար ըսել, անոր փայտը անտառին մէջ կար արդէն. սա երկաթ գրիչը ստեղծուած է՝ չեմ կրնար ըսել, անոր մետաղը գետնին տակը կար արդէն»:

Ե .

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ (*)

Անցեալ փորրիկ յօդուածով բնակութիւն հաստատելու յարմար վայրը առողջապահական տեսակետով որոշեցինք. ընթերցողները եթէ Վէլի Էֆէնտիէն դէպի Եէտի-Բուլէլի Ազգ. հիւանդանոցը տարածուող ընդարձակ դաշտը աչքէ անցընեն, անշուշտ պիտի համոզուին որ այդ վայրերը բնակութեան ամեն յարմարութիւնները ունին. մաղթեմք որ «Արեւելեան Տնտեսական Միութիւն» անուամբ կազմուած 500 ի չափ Նոր հողատէրներու խումբը այդ տեղերէն օգուտ քաղելով կարող ըլլան թէ առողջարար եւ թէ հաճոյական դրութեամբ բնակարաններ հաստատել նախապէս լ'նելիք կարգադրութիւններու համաձայն: Յայտնի է թէ բնակութեան վայրը ըստ տնտեսական պահանջմանց մարդոց զործի տեղէն պէտք է միայն կէս ժամ հեռաւորութիւն ունենայ եւ այդ Միութեան որոշած վայրէն մինչեւ Շուկայ կամ Ղալաթիա շոգեկառքով այդքան հեռաւորութիւն իսկ չի կայ. ուստի դառնամք թուել անցողակի թէ տան մը շէնքը ինչպէս կառուցանել պէտք է որպէս զի ողջապահիկ կանոնաց հա-

(*) Տես Տնտեսի Գեկտեմբերի բիւր՝ երես 59* որոյ վերջին 5րդ տողը գտնուած «աժխածին» բառը պէտք է ըլլայ «քրուածին»:

մաճայն եւ հաճոյական ըլլայ : Նախ պէտք չ'է աչքէ վրիպիլ որ համայն զիւղին օղաւէտ ըլլալը չի բաւեր հոն շինուելիք տան մը առողջարար ըլլալուն, այլ նոյն իսկ շէնքին դիրքն և գետնէն ունեցած բարձրութիւնը զլիաւոր պայմաններն են այդ մասին : Քիչ մը դէպ 'ի Արեւելք և Հարաւ նայող կամ Արեւելեան եւ Հիւսիսային հովերու դէմ պաշտպանուած վայրեր յարմար դիրքեր են բնակութեան. նոյնպէս շրջակայ գետնէն բարձր շինուած տուն մը թէ առողջարար և թէ միանգամայն դիմացկուն կ'ըլլայ : Ասկից ետքը կարգը կուգայ շինութեան գործածուելիք նիւթերուն, որոնք պէտք է ըլլան շէնքը խոնաւութենէ զերծ պահող տեսակներէն. տանը պատերը ըլլան հաստ և շինուած աղէկ քարէ : Քարահանքէ նոր հանուած քարերը, moellons ըսուած պատի քարերը և քաները և այլն անյարմար են շինութեանց գործածուելու, վասն զի անոնք խոնաւութիւնը շուտ կ'ստանան և զայն երկար առեւն կը պահեն. իսկ բնդհակառակը կիրէ շաղախով ձեւուած աղիւսները աւելի ընդունակ են չորութիւնը եւ տաքութիւնը պահպանելու : Խնամով եւ հաստատուն ծածկոյթով շինուած փայտաշէն տունները ներսի օդը ցրտէն, ջերմութենէն եւ խոնաւութենէն ազատ պահելու մասին նախընտրելի են, բայց անոնք ալ հրդեհէն զերծ չ'ըլլալուն և անոնց ապահովութեան ծախքը ծանր ըլլալուն՝ դարձեալ քարաշէն կամ կէս քարաշէն աները պէտք է նախընտրուին :

Բնակարանին ստորին հարկը պէտք է մօտակայ գետնի երեսէն առնուազն 60 սանդիմէթ բարձր և կամ լաւ եւս զանազան ուղղութեամբ բացուած լոսանցքներու միջոցաւ շարունակ օղաւէտ մատանի վրայ շինուած ըլլայ : Աւելի աղէկ ձեւ մ'ալ կէս գետնափոր յարկ մը ունենալն է, որով կարելի կ'ըլլայ գետնաշարկը 1 էն մինչեւ 1 1/2 մէթր բարձրութեամբ շինել. այս յարկը եթէ շատ խոնաւ չէ, կրնայ խոհանոցի, շտեմարանի, փայտանոցի եւայլն գործածուիլ, մօտը գտնուած գետնի երեսէն վար շինուած և կամ մէկ կողմը

բարձր գետնի կռնած բնակարանները զրեթէ միշտ վատառողջ են մանաւանդ եթէ տանը բակը շինականաց տներուն մեծ մասին պէս քարով ծածկուած չ'է :

Մեծ ուշադրութիւն ընելու է որպէս զի տանը ծածկոյթը (չափըն) հաստատուն ըլլայ և հով և անձրեւ չժափանցեն տան մէջ : Առաստաղներուն բարձրութիւնը պէտք է առնուազն 2 մէթր 75 սանթիմ ըլլան. դռները և պատուհանները պէտք է այնպէս շինուին որ օդը և լոյսը ազատապէս մուտ գտնեն ուստի լաւագոյն է որ թուով քիչ բայց խոշոր ըլլան : Պատուհանները առնուազն 1 մէթր լայնութիւն եւ 1 մէթր 50 սանթիմ բարձրութիւն ունենան և գետնէն 60 կամ 80 սանդիմէթր վերէն բացուին. տան ներսի դռներուն լայնութիւնը պէտք է 75 սանդիմէթրէն մինչեւ 1 մէթր եւ բարձրութիւնը 2 մէթր, իսկ դրսիները աւելի լայն կ'ըլլան : Տան ներքին ձեւը և բաժանումները ամէն մարդու իւր ճաշակէն կախում ունի, ուստի այդ մասին կանոն մը չ'կրնար ըլլալ. սակայն պարտէզ ունեցող տուներուն հիւրընկալութեան եւ կերակուրի սենեակները պարտիզի կողմ լինելը աւելի վայելուչ է :

Յ. Պ.

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ (Բոլիցա, Քառպիալ)

Փոխանակադրոց վրայ մի քանի համառօտ տեղեկութիւններ տալով օգտակար ծառայութիւն մը մատուցած ըլլալ կը կարծեմ՝ մանաւանդ մեր գաւառաբնակ արիւնակցաց, որք շատ անգամներ անհմուտ օրինաց երբեմն փափուկ կէտերուն, անգիտաբար զլտաներու եւ պատասխանատուութեանց կենթարկեն գիրենք, այդպիսի խնդրոյ մը առթիւ որոյ գրեթէ միշտ պէտք կ'ունենան դիմելու :

Յայտնի է թէ այդ անտեղութիւնք երբեք յառաջ պիտի չգային եթէ օրինաց համաձայն գործադրուէր ամեն լան :

Տեսնեմք ուրեմն թէ օրէնքը ի՞նչ կը տրամադրէ :

Անձ մը որ իւր քով ունեցած դրամին մի մասն կը փափաքի զրկել հեռաւոր տեղ մը իւր ընտանեացը կամ բարեկամին եւ կամ պահանջատիրոջը, յուղարկելի գումարը ճամբորդութեան վտանգներուն չենթարկելու համար, պէտք է զիմէ իւր եղած տեղը գտնուող սեղանաւորի մը եւ կամ վստահելի ճամբորդի մը : Եթէ այդպիսի ճամբորդ անձ մը կայ խնդիրն չատ կը գիւրանայ : Կը բաւէ որ այն ժամանակ պէտք եղած գումարը տայ այդ ճամբորդին՝ որպէս զի համապատասխանող գումար մը յանձնէ որոշեալ անձին : Նոյնպէս կարելի է խնդրել սեղանաւորէն որպէս զի իրեն տրուած գումարին փոխարէնը հատուցանել տայ իւր մի ծանօթին ձեռօքը պէտք եղած անձին : Այս գործողութիւնք՝ որք դրամը զրկողին եւ դրամը յանձնողին (կամ հատուցանել տուողին) միջեւ տեղի կունենան տեսակ մը յանձնարարութիւն եւ կը կոչուին դաշիմֆ փոխանակութեան (contrat de change) :

Բայց փոխանակաբիւրը յերեւան գալու համար երրորդ անձի մը ներկայութիւնն անհրաժեշտ է : Առանց անոր ըստ օրէնքի միայն պարզ յանձնարարութիւն մը, ինչպէս ըսի, կրնայ ըլլալ :

Որովհետեւ խիստ քիչ անգամ այդպիսի ճամբորդի մարդ առիթ կունենայ պատահելու, մասնաւոր ճիշտ իւր ուզած ժամանակին, աւելի դիւրին է գիմել սեղանաւորին կամ դրամատանց որպէս զի հրաման ընեն իրենց ընկերոջ կամ գործակատարաց որոշեալ գումարը որոշեալ անձին տալու համար : Այդ ընկերը կամ գործակատարներն, որք այս կերպով կը պարտաւորին վճարումը գործադրելու, ճիշտ այն անձն կը ներկայացնեն որոյ ներկայութիւնն անպատճառ պէտք է կըսէի փոխանակաբայն ստեղծմանը համար : Արդ այս երեք անձինք մասնաւոր անուններ ունին : Այն սեղանաւորը՝ որ վճարելու հրամանը կը տայ իւր ընկերոջ կանուանուի փաշող (tireur) : Այն որ այդ հրամանը կընդունի վճարող (tiré) : Գալով այն անձին որ դրամը պիտի ըստանայ վերջապէս աղոր անունն է կրող կամ skr (porteur) :

Այժմ պէտք է ըսել թէ ինչպէս պէտք է շինուիլ փոխա-

նակագիրը: Ենթադրելով որ ես 10 ոսկի զրկել փափաքիմ ի կարին Յովհաննէս եղբօրս (տէր, կրող), պէտք է ուրեմն որ տամ այդ տասն ոսկին աստ բնակող սեղանաւորի մը, Գրիգորին (քաշող), որ կարին գտնուող իւր ընկերոջը, Պօղոսին (վճարող), պիտի հրաման ընէ թղթով մը որ ինձ կը յանձնուի: Այդ թուղթը փոխանակագիրն է եւ պէտք է գրուի այսպէս.

Կ. Պոլիս, 1 Մարտ 1887

Օսմ Ռսկի 10

վճարէ՛, Ապրիլ 1ին (1887) Յովհաննէսի հրամանին Տաւրն ոսկի օսմանեան: Փոխարէնն ընկալայ դրամով:

Գրիգոր

Ա. Ա. Պօղոս, կարին.

Ահաւասիկ փոխանակագիրն. Յաջորդ յօդուածով մը պիտի քննեմ թէ փոխանակագիրը ինչ թերութիւններ կրնայ ունենալ, եւ թէ այդ մասին օրէնքն ինչ կը տրամադրէ:

Ե. Շ.

ԿԱՐԻ ՄԱՔԻՆԱՅԻ ՎՐԱՅ

... Խմբագրապետ,

Կերեւայ թէ արժան չի դատեցիր իմ առջի գրած նամակս ⁽¹⁾ հրատարակել, գուցէ այն պատճառաւ որ դուք ալ կարի մաքինայի գործածութիւնը առողջապահութեան եւ տնտեսագիտութեան հակառակ կը նկատէք ինչպէս որ գրած է Մեծ. Տօքթօր Իւթիւճեան էֆէնտի:

Յիրաւի ուր հմուտ բժիշկ մը կը խօսի առողջապահական խնդրոյ մը վրայ, նոյն ուսման անտեղեակ անձինք պէտք է լռեն, բայց եւ այնպէս կը յուսամ թէ փորձառութիւնն ալ իր կողմանէ միշտ իրաւունք մը ունի խօսելու, մանաւանդ միթէ գիտնականաց ամեն կարծիք ընդհանրութեան համար ընդունելի կրնան ըլլալ երբ փորձառութիւնը զայնս չի վաւերացնէ:

(1) Յիշեալ նամակն արդէն հրատարակուած է ՏՅՏԵՍԻ նախորդ քրտոյն մէջ:

Ժամանակ մը բժիշկներն մօտ հանեցին թէ կերակուրը լաւ մարտելու համար պէտք է մարդիկ ճեմեն, գործեն կամ այլ մարմնամարզութիւն մ'ընեն. կը յիշեմ թէ շատեր ատոր հետեւելով կերակուրէ ետքը կը վազուրուտէին կամ այլ մարզանք կ'ընէին. տարիներ անցան՝ յետոյ բժիշկներն ալ համոզուեցան՝ ինչ որ մեր նախնիքն արդէն գիտէին, թէ կերակուրէ ետքը տէտք է հանգիստ ընել կարենալ լաւ մարտելու համար: Ժամանակ մ'ալ բժիշկները պաղ ջուրով կը դարմանէին աչքի հիւանդութիւններն. եւ սաստիկ կը պախաւորակէին այն մայրերն որք իրենց զաւակաց հիւանդ աչքերն տաք կերպով կը խնամէին. այժմ բժիշկները մինչեւ անգամ եռացող ջուր կը գործածեն աչքի բժշկութեան համար: Այսպէս շատ պարագայներ եղած են եւ անտարակոյս պիտի կրնան ըլլալ միշտ որ գիտնոց կարծիքը չի կրնայ հաստատուիլ փորձառութեան առջեւ:

Այն կարգէն է կարծեմ Տօքթօր Իւթիւճեան էֆէնտի տեսութիւնը թէ կարի մաքինան փնտաւար է իգական սեռին եւ թէ անոր գործածութիւնը զանազան հիւանդութեանց պատճառ կրնայ ըլլալ: Ես իբրեւ փորձառու կին, չեմ կարող ընդունիլ այդ տեսութիւնը. յիշած եմ նախորդ գրութեանս մէջ թէ տասներեք տարիէն աւելի է կարի մաքինա կը գործածեմ. նոյնպէս իմ զաւակներս եւ ծանօթներէս խիստ շատերն կը գործածեն. բայց՝ փառք Աստուծոյ, ոչ անձիս, ոչ զաւակացս եւ ոչ ալ ինձ ծանօթ տիկնանց եւ աղջկանց վրայ տեսած եմ կարի մաքինայի այն փնտաւար աղքեցութիւններն զորս Տօքթօր Իւթիւճեան էֆէնտի կը թուէ. միայն թէ պէտք է յիշեմ որ իմ գիտցած անձինքս ամենքն ալ ձեռքի մաքինա կը գործածեն եւ չի կայ անոնց մէջ մէկը որ օրը 8 ժամէ աւելի աշխատի. ուստի գուցէ Տօքթօր Իւթիւճեան էֆէնտի ըսածը ոտքի մաքինայի վերաբերի. յիրաւի ես ալ լրած եմ թէ ոտքի մաքինան աղջկանց կամ մանաւանդ՝ ինչպէս որ Եւրոպայի գործարանաց մէջ աւելի կ'ունենայ, օրը 10—14 ժամ աշխատողաց համար աղէկ չէ կ'ըսեն, բայց որ աստիճանի ստոյգ ըլլալը չեմ գիտեր. փորձով իմ գիտցածս սա է թէ՝ ձեռքի մաքինան չա-

վաւոր գործածութեամբ բնաւ չի վնասեր մէկու մը :

Գալով տնտեսական տեսակետին՝ երբ մարդ ութ օրուան ձեռքի գործը կարող կըլլայ մէկ օրուան մէջ եւ աւելի չուտով կատարել, կարծեմ տնտեսագիտութեան դէմ մեղանշած չի լինիր :

Կարի մաքինայի մասին հակակարծիք ըլլալով հանդերձ կը յարգեմ միշտ Մեծ. Տօքթօր Իւթիւճեան էֆէնտիի գիտութիւնը եւ ժարդասիրութիւնը. քանզի նա միշտ անձնուէր աշխատած է յօգուտ ընդհանրութեան : Ուստի եւ ներողամտութիւն խնդրելով ներկայ համարձակութեանս,

Մնամ խորին յարգանքօք

Սամարիա,

ՄԱՔՐՈՒՅԻ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՊԻՏԱՆԻ ՀԱՐՅՄԱՆՑ

Պատասխան թիւ 10 հարցման. — Տուն մը կամ սենեակ մը վարձելու համար քանի տարուան որ ուզես կրնաս ըստ օրինի պայմանագրութիւն կնքել բաց ի վազըփներու միտքէն չի կրնար տալ :

Պատասխան թիւ 11 հարցման. — Թուրքիոյ մէջ կալուած մը օտար տէրութեան հպատակի վրայ կրնայ դառնալ պայմանաւ որ. 1°. Այդ տէրութիւնը այդ մասին 7 Սէֆէր 1284 թուականաւ հրատարակուած օրէնքը ընդունած ըլլայ, (լաւ կը յիշեմ սր արդէն Աւստրիա, Ֆրանսա, Անգլիա, Գերմանիա, Շուէտ եւ Նորվեգիա, Պէլճիգա, Տանիմարգա, Սբունիա, Բօրթուգալ, Իտալիա, Պարսկաստան ընդունած են այդ օրէնքը) : 2°. Կալուածը Հիճազի գաւառին մէջ չ'գրտնուի : 3°. Այդ օտարահպատակ անձը առաջ Թուրքիոյ հպատակ ըլլալով առանց տէրութեան հաճութեան իւր առջի հպատակութիւնը ձգած չ'ըլլայ : 4°. Կալուածի մասին նոյն իսկ Թուրքիոյ հպատակի պէս բոլոր օրինաց հպատակի եւ դատը սովորական դատարաններու առջեւ տեսնուի :

Յ. Պ.

ԿՈԿԻԿ ԿԱԼՈՒԱԾԱՏԷՐԸ

Կոկիկ կալուածատէրը անշուշտ իւր վարձակալին հետ ունեցած յարաբերութեամբը պիտի կանոնաւորէ օրինաւոր պայմանագրութեամբ որպէս զի ըստ կարելոյն ապահով ըլլայ իւր վարձուց զանձման. այս երկրին մէջ շատ կալուածատեարք կը գանգատին իրենց վիճակէն զի շարունակ դժուարութեանց կը հանգիստին իրենց վարձակալներուն հետ. սակայն պատճառը իրենց անուշադրութիւնն է. տես կոկիկ կալուածատէրը քնչպէս իր գործը կարգի կը բռնէ. բերանացի պայմաններու չի մտներ. գրաւոր պայման կը դնէ և ըստորագրել կուտայ իւր վարձակալին կալուածական վարձուց պայմանագրութեանց համար ամեն մէկ օրինակին մէկ զրշի դրոշմանդըմ (փուլ) կը փակցնէ և թուականի և իւր ստորածեան մէկ մասը անոր վրայէն կանցնէ որպէս զի վերջը մէկին տեղ հարիւր զրշ տուգանք չի տայ. ասկէջ զատ քօնթրաթի տուրքի համար իր կալուածին գտնուած թաղապետութեան շրջանակին յատուկ ուրիշ տեսակ մը դրոշմանդըմէն ալ կառնէ վարձքին հարիւրին մէկ համեմատութեամբ և միւս դրոշմանդըմին (վարագայի բուլին) բով կը բակցնէ զայն ևս թուականով և ստորագրութեամբ ջնջելով որպէս զի եթէ ետքը վարձակալը չվճարէ կամ որոշեալ ժամանակին կալուածէն չ'ելլայ ինքը կարող ըլլայ քանի մը օրէն զայն իւր կալուածէն դուրս հանել Կառավարութեան միջոցաւ առանց դատարանի զիմելու և բացէն ծախքեր ընելու և մանաւանդ առանց հարիւրին երեքի հաշուով տուգանք ևս տալու: Կոկիկ կալուածատէրը վարձակալութեան օրէնքը մասնաւորապէս լաւ մը կը սովորի. կը զիտնայ թէ իւր կալուածին մէջ գտնուած կարասիք ևայլն, ևայլն. վարձուց ամբողջովին զանձման համար իւր ձեռքը գրաւ են. ուստի թող չի տար որ վարձակալը առանց իւր պարտքը վճարելու զանոնք դուրս հանէ. այն զիտէ թէ որ և է պայմանագրութեան մէջ գտնուածէն դուրս պայման չ'ընդունուիր. ուստի ամեն կարեւոր պայ-

մանները չ'մոռնար անոր մէջ գրելէ. զիտէ նաև թէ իւր վարձակալը երբ որ մեռնի պայմանագրութիւնը օրինօք ջնջած կըլլայ. ուստի այս դէպքը պատահելէն քիչ վերջը իւր նոր վարձակալներուն հետ կը նորոգէ պայմանագրութիւնը. զիտէ վերջապէս թէ վարձու պայմանաժամը չի լրացած իւր կալուածը ուրիշին ծախելու անտեղութիւններ ունի. ուստի կամ պայմանագրութիւնը ջնջելու մասին վարձակալին գրաւոր հաճոյքը և կամ այդ պայմանագրութիւնը ընդունելու մասին կալուածը ծախու առնողին ստորագրութիւնը կանխաւ կառնէ. զիտէ նաև որ եթէ իւր կալուածը այրի, տակաւին չբռնած վարձքն ալ վարձակալին ետ դարձնելու կը պարտաւորի. ուստի այս կրկին վնասներէն զերծ մնալու համար չ'վարանիր կալուածը միշտ ապահովագրութեան տալ մանաւանդ երբ քարուկիր է կալուածը. զի քարուկիրին ապահովագրութեան ծախքը փայտաշէնէն քիչ ըլլալուն վայրկեան մը անապահով մնալ չ'արժէր : Նաև անհոգ չի մնար, իւր կալուածին հաստատութեանը մասին քիչ մը աւրուած տեղերը անմիջապէս կը նորոգէ, որպէս զի վաղը անոր թերևս տասնապատիկը ծախսելու չ'պարտաւորի :

Օ. Պ.

ՋՈՒՐՆ՝ ԻԲՐԵՒ ԸՄՊԵԼԻ

Անօթութիւնն յազեցնելու համար կարելի է գործածել բազմաթիւ զանազան սնունդներ, սակայն ծարաւն հանդարտեցնող հեղուկն՝ ջուրն միայնակ է իւր տեսակին մէջ : Ջուրն անհրաժեշտ է կենաց տեւողութեան համար : Մարդկանց կողմէ հնարեալ այլեւայլ ըմպելիներ կրնան հաճոյ լինիլ ճաշակի, դրդուել գործարաններն, բայց նոցա օգտակարութիւնն կախում ունի իրենց պարունակած ջրէն. ուրեմն ամենաընտիր ըմպելին միայն ջուրն է :

Սակայն պէտք չ'է կարծել թէ՛ երկրագնդիս երեսն գլուխուղ ամեն տեսակ ջուր յարմար է իրրեւ ըմպելի գործա-

ծելու : Ըմպելի ջուրն պարտի ունենալ խել մը յատկութիւններ , առանց որոց ջուրն օգտակարութիւն չ'ունենալէ զատ , փնտաւար խիկ կը լինի առողջութեան :

Իբրեւ ըմպելի գործածելի ջուրն պարտի լինիլ փայլուն , անգոյն , անհոտ , զով՝ առանց պաղ լինելու , հաճոյահամ՝ առանց հոտած , կծու , աղի կամ անոյշ լինելու , պարտի դիւրաւ խաշել բանջարեղէններն՝ առանց պնդելու զայնս եւ փրփրեցնել աճառն : Ասոնցմէ զատ պարտի պարունակել օդ՝ որոյ ներկայութեամբ ջուրն կը լինի աւելի թեթեւ եւ դիւրամարս :

Ամենամաքուր ջուրն՝ անձրեւի ջուրն է : Ծովի ջուրն՝ ջրոց մաքրութեան ստորնագոյն ստալիճանն կը գրաւէ . բայց 'ի սսփորական աղէ , ծովի ջուրն կը պարունակէ խել մը օտար նիւթեր՝ զորս գետերն եւ այլ հոսող ջրերն իրենց հետ կը տանին դէպ 'ի ծով :

Այսու հանդերձ պէտք չ'է անխտիր գործածել անձրեւի ջուր պարունակելու յատկացեալ ջրամբարներու (սարնըճ) ջրերն : Զրամբարներն պարտին լինիլ լաւ շաղախեալ 'ի ներքուստ , ոչ թէ միայն ջրոց խուսափումն արգելելու , այլ որ առաւելն է , արտաքին եւ ընդհանրապէս աղտոտ ջրոց ներածման առաջն առնելու համար : Պէտք չ'է թողուլ որ լոյսն մտնէ ջրամբարներու մէջ . լուսոյ ազդեցութեամբ ջուրն կ'առնէ մի թեթեւ կանաչ գոյն (մանրադիտական բոյսեր) եւ կը լինի փնտաւար առողջութեան : Սոյն պայմանաց ներքեւ գտնուող ջրամբարի ջուրն խիստ յարմար է լուացք ընելու եւ բանջարեղէն խաշելու , բայց եւ այնպէս ուրիշ յարմարագոյն ջրեր չգտնուած ժամանակ միայն պէտք է իբրեւ ըմպելի գործածել զայն :

Ինքնին գետնէ բխող ջրերն (ալունք) ընդհանրապէս զով եւ պայծառ կը լինին . սոքա լաւ անուն կը վայելեն , սակայն շատ քիչեր արժանի են այս անուան : Այս տեսակ ջրոյ ըմպելիութեան աստիճանն կը փոխուի հողին տեսակին համեմատ , հետեւաբար պէտք չ'է գոհ լինիլ միայն զովութեամբ եւ պայծառութեամբ , այլ պէտք է փնտռել նաեւ ըմպելի ջրոց այն ամեն յատկութիւններն՝ զորս քիչ մ'առաջ թուեցինք :

Գետերու ջրերն՝ որք մեծամբ մասամբ անձրեւի ջրէ կը բաղկանան, լաւագոյն են քան խել մը գետնէ բխող ջրեր։ Սակայն փոթորկաց, տեղատարաւ անձրեւոց եւ հեղեղներու ժամանակ գետերու ջուրն չուտով կը պղտորի, զայս փորձով գիտեն այն ընտանիք՝ որք աղբիւրի ջուր կը գործածեն. որպէս յայտնի է, աղբիւրի ջրերն՝ պարզապէս գետի ջրեր են, որք արգիւտելով իրենց ճամբուն վրայ, կը մտնեն ընդերկրեայ խողովակներու մէջ եւ կը բաժնուին քաղաքաց ամեն կողմն։

Պզտոր ջրերն կը պարունակեն կաւի, հողի ամենանուրբ մասնիկներ՝ որք դիւրաւ կը զատուին կամ հանգստեամբ կամ գտմամբ (սիւզմէք)։ Առաջին միջոցն խիստ պարզ է եւ չունի ուրեք անպատեհութիւն. պէտք է հանգիստ թողուլ ջուրն բաւական ժամանակ մինչեւ որ յիշեալ առկախ մասնիկներն իջնեն ամանին յատակն։ Երկրորդ միջոցն աւելի արագ է եւ կը գործածուի յաճախ. պէտք է անցնել պզտոր ջուրն՝ ծակովէն քարէ։ Այս նպատակաւ շինուած գործիքներ կան՝ որք կը կոչուին պարզուտ (սիւզկէճ)։ Այն ընտանիքներն՝ որք պարզուտ չունին, խիտ գործուած կտաւէ անցնելով կը գտնեն պղտոր ջրերն, բայց ասի բաւական չ'է։

Չտեալ ջրերն փայլուն, պայծառ կը լինին, սակայն անմիջապէս կամ քիչ ժամանակ վերջը կրնան առնուլ մի մասնաւոր հոտ եւ գոյն՝ որք խիստ վնասակար են առողջութեան. հետեւաբար զգուշութիւն ընելու է այս մասին եւ գտեալ ջրերն անմիջապէս գործածելու է։

Ըսինք թէ ջուրց ըմպելիութեան պայմաններէն մին ալ օգոյ ներկայութիւնն է. ահա այս պատճառաւ է որ, միեւնոյն պայմանաց ներքեւ, ջրվէժներ ունեցող գետի մը ջուրն՝ պարզապէս հոսող գետի մը ջրէն եւ ծեծուող ջրամբարի մը ջուրն՝ չը ծեծուող ջրամբարի մը ջուրէն աւելի լաւ է։

Գալով ջրոց բարեխառնութեան, ջուրն խմուած ժամանակ, պարտի լինիլ ոչ չափազանց տաք՝ ոչ չափազանց պաղ, այլ զով. ձմեռն պէտք է խմել ընտանեաց նստած սենեկին մէջ բաւական ժամանակ կեցած ջուրն եւ ամրան պէտք է պարզապէս թաց լաթով պատել խմելու ջուրն պարունակող

ամանն : Սառի միջոցաւ պաղած ջուրն վնասակար է , բայց անպատճառ զ'այն խմել ուզողն գէթ հոգ տանելու է որ խմած ժամանակ ստամոքսն պարապ չը լինի : Տաք ըմպելիներն քրտնեցուցիչ դեղերու ամենակատարեալներն են , սակայն իբրեւ ըմպելի ջուր չ'են կարող ծարաւն անցընել :

Պէտք չ'է խմել ջուրն չափազանց քանակութեամբ . ջրոյ չափազանց քանակութիւնն կրնայ օգտակար լինել մասնաւոր պարագայներու մէջ , սակայն յաճախ ապագային համար ստամոքսի ցաւեր կը պատրաստէ :

Ջուրն կրնայ խմուիլ ծարաւ դգացուած ժամանակ , սակայն մարսողութեան շրջանին մէջ այսինքն ճաշէ եւ ընթրիքէ վերջ առնուազն մինչեւ երեք ժամ ջրոյ գործածութիւնն կրնայ խանգարել մարսողութիւնն : Ճաշի եւ ընթրիքի ժամանակ՝ կերակուրներու հետ , կարելի է խմել եւ օգտակար ալ է : Գրանած մարդիկ զգուշանալու են անմիջապէս ջուր՝ նամանաւանդ պաղ ջուր խմելէ :

Կը վերջացնեմ յօդուածս , յուսալով որ ըմպելի ջրոյ վրայ տրուած սոյն համառօտ տեղեկութիւնք կրնան օգտակար լինիլ ընթերցողին եւ առաջնորդել զ'այն ըմպելի ջրոյ ընտրութեան պահուն՝ որ խիստ կարեւոր է , վասն զի ջուրն՝ կենաց ամենահարկաւոր պայմաններէն մին է եւ վնասակար ու վատառողջ ջրոյ գործածութիւնն կրնայ , թէեւ ոչ անմիջապէս , բայց անվրէպ պատճառ լինել զանազան հիւանդութեանց :

Ա . Գ . Ա .

ԿԱՐՄԻ ՄԵԼԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

125 կրամ տաշուած Պրէզիլի փայտ եւ 52 կրամ թարթարի աղ (sel de tartre) նոյնչափ ալ պաղլեղ (չապ) առ եւ ամենքը մէկ լիտր ջուրի մէջ եփէ մինչեւ որ կէսը մնայ . այն առեն տաք տաք թղթէ անցընելով զտէ եւ 52 կրամ արարական խեթ (զամբ արապի) նոյնչափ ալ ճերմակ շաքար աւելցնէր , աղէկ կարմիր մելան մը կ'ունենաս . եթէ քիչ մ'ալ աղ խառնես լաւ կ'ըլլայ . մելանը կեցած տեղը չի փոփոխիր (քիւֆլէնմէզ) :

(Լա Նաթիւռ)

ՊԻՏԱՆԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Սոյն վերնագրին տակ՝ տնտեսական, առևտրական, դպրոցական, տնական, օրինական եւայլ պիտանի խնդրոց վերաբերեալ հարցումներ հանդէսիս մէջ հրատարակել որոշած ըլլալով, յօժարութեամբ պիտ' ընդունիր մեր բաժանորդաց կողմանէ մեզ ուղղուած այս տեսակ հարցումներն. ինչպէս եւ այդ հարցմանց տրուած պատասխաններն: Հարցմունք թէ պատասխանիր պէտք է համառօտ ըլլան եւ պարզ լեզուաւ գրուած. հրատարակութեան արժանի չը համարուած գրութիւնք եւ չեն դարձուիր:

16. Բարեկամ մ'ունիմ 16 տարեկան, որ տեղւոյս (Մարաշի) Ազգ. կեդր. վարժարանի շրջանաւարտ ուսանողներէն՝ ընդունակ, եռանդուն եւ յուսալի պատանի մ'է, Հայերէն հին եւ արդի լեզուաց բաւականին հմուտ, մաթիմաթիկական եւ բնական ուսմանց փոքր ի չափ տեղեակ, Տաճկերէն քիչ մ'ալ Գաղղիերէն գիտէ. դարուս պահանջման համաձայն՝ կարող անձ մը յաջողակ ուսուցիչ մը ըլլալ կը փափաքի. աստ ուրիշ բարձրագոյն Ազգ. վարժարան չ'կայ, մայրաքաղաքիդ վարժարանաց մէջ դաստիարակուելու համար դրամ չունի. արդեօք կարելի է միջոց մը գտնալ:

Մարաշ,

Ս. Գ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Դասաւուս կեդրոնական վարժարանին

17. Ես ալ դերձակ մ'եմ եւ Ձեր ըսածին պէս ես ալ իմ մեծ տղաս քովս առած եմ եւ գոհ եմ. բայց երկրորդ տղաս՝ որ 16 տարեկան եւ սովորական դպրոցի մը ընթացքն աւարտած է, կը փափաքիմ ուրիշ գործի մը գնել. բայց չեմ կարողացած դեռ որոշել թէ ի՞նչ գործի. կարելի չէ՞ արդեօք պատուական թերթիդ մէջ երբեմն երբեմն բանուկ գործոց վրայ տեսութիւն մը ընել կամ գոնէ անոնց մէկ ցանկն հրատարակել, որպէս զի ամենուն միտքը բացուի, քանզի ինձ նման խիստ չատեր կան չուարած որք չեն գիտեր իրենց տղաքն ինչ ընեն:

Իւսկիւսար,

Յ. Ե.

18. Լիբիսկայի տօնավաճառը արդեօք ո՞ր ամսուն տեղի կ'ունենայ, եւ երթալ գալու ի՞նչ ծախք կ'երթայ:

ՃԱՄԲՈՐԴ ՄԸ

ՏՆՏԵՍԻ ԲԱՐԵԿԱՄՔ

Տնտեսի հրատարակութիւնը սոսկ մարդասիրական գործ մ'ըլլալուն՝ անոր օգնելն ալ մարդասիրութիւն է . վասնորոյ միշտ շնորհակալութեամբ պիտի հրատարակենք անուններն այն պատուական անձանց, որք կը բարեհաճին օգնել մեր թերթի տարածմանը, նախորդներուն պէս՝ այսօր ալ, գոհանակութեամբ կը հրատարակենք հետեւեալ ցանկն :

Վսեմաշուք Տիկին Սրբուհի Տիւսափ Փաշա, որ բարեհաճեցաւ նաեւ մէկ օրինակ Տնտեսի բաժանորդագրութիւն նուիրել Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութեան .

Արսլանեան Միհրան էֆ . Սամսոն

Դասպարեան Կարապետ էֆ . Իզնիմիտ

Խրիմեան Անտոն Յ . էֆ . Խասգիւղ

Մարինեան Սիմոն էֆ . Վառնա

Սամուէլեան Ս . Գ . էֆ . Մարաշ

Սըլիեան Մինաս էֆ . Պարտիզակ

Տէր Կարապետեան Մ . Յարութիւն էֆ . Պարտիզակ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Պօլսեցի ընտանիք մը՝ որ այժմ գաւառները կը գտնուի, կը փախաքի իւր գաւաղը՝ ուշիմ տղայ մը 12 տարեկան՝ մայրաքաղաքիս մէջ ժամագործի կամ այլ արհեստաւորի մը քով գիշերօթիկ աշակերտ տալ լաւ արհեստ մը սովորելու համար . ուզողը կրնայ տեղեկութիւն ստանալ մեր գրասենեակէն :

Թեզիկահարութեան, գրագրութեան, մաքսէ ապրանք հանելու եւ այլ առեւտրական գործերու խիստ վարժ մէկը՝ լաւ յանձնարարութիւններով պաշտօն կը փնտռէ . տեղեկութիւն գարձեալ մեր գրասենեակէն :

ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ս. Գ. Ս. Մարաշ. Փետրվար 9 նամակնիդ ստացանք, մեծապէս շնորհակալ ենք Ձեր աշխատութեանցը համար, Տնեսէն պիտի զրկենք Ձեր հասցէին 11 օրինակ, որոց մէկը նուէր է այն դպրոցին համար, զոր դուք արժան կը դատէք. Տնեսի հրատարակութիւնը մարդասիրական գործ մ'է եւ անոր գործակալութիւնը պատուակալ պաշտօն մի. մեր ցոյց տուածէն տարբեր պայմանաւ բաժանորդագրութիւն մի ընդունիք:

Ա. Խ. Կիրասոն. Թամզարայի աղքատիկ ուսանողաց համար մէկ օրինակ Տնես իբրեւ նուէր պիտի զրկենք Ձեզ. շատ շնորհակալ ենք Ձեր բարի կամաց եւ աշխատութեանց համար:

Գ. Ս. Գ. Երիզա. Տնեսն՝ ցարդ ամեն ամսոյ վերջ կ'ելնէր, երկու անգամ է որ երկամսեայ կ'ելլէ, եօթներորդ թիւը պիտի ելլէ ապրիլ 20ին եւ ութերորդը մայիս 15ին եւ անկից յետոյ միշտ ամեն ամսոյ 15ին պիտի ելլէ. շնորհակալ ենք Ձեր աշխատութեանցն համար:

Ս. Ս. Պարտիզակ. Նախորդ հրատարակուած ցուցակի գլուխը եթէ կարդայիք, պիտի կրնայիք հասկնալ թէ միութեան անդամոց վճարումներն մինչեւ գեկտեմբեր 27 նշանակուած են, հետեւաբար անդ չէր կրնար գտնուիլ Ձեր թիւն, զոր այս օրուան ցուցակի մէջ կը գտնէք. պէտք է լաւ ուշադրութիւն ընել միշտ ցուցակի գլուխը նշանակուած թուականին եւ չաթաթաթիւերուն. շնորհակալութիւն Ձեր ջանիցը համար:

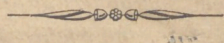
Ս. Ա. Սուլուխան. Արեւելեան Տնտեսական Միութիւնը գաւառներու մէջ ունի բաժանորդներ, որք սակայն ներկայացուցիչ ունին ի Պօլիս. քանզի միութիւնը չի կրնար նամակագրութեան մօտեւ մասնաւորաց հետ. Միութեան յայտագիրը եւ կանոնագրութիւնը առանձինն հրատարակուած բայց սպառած են. կրկին պիտի հրատարակուին Տնեսի մէջ:

Յ. Ս. Գ. Շարք չարչսը. Շնորհակալ ենք Ձեր բարի

կամեցողութեանցը համար․ սիրով պիտի ընդունինք Ձեր տեսակցութիւնը երբ որ կամիք․ Ձեր հարցումը չենք կրնար հրատարակել, քանզի սխալ է Ձեր տեսութիւնը․ Ձեր գրութիւններն որչափ ալ պարզ ըլլան, մեզ ընդունելի կրնան ըլլալ եթէ Ձեր հշխարհի պէտքերն ներկայացնեն եւ շինծու չըլլան:

Ս․ Գ․ Ս․ Պէտք է գիտնալ որ Տնտես պաշտօնական թերթն է Ա․ Տ․ Միութեան, որ նպատակ ունի տնտեսագիտութեան վարժեցնել մեր երկրին ժողովուրդն անխտիր․ առաջին պատեհութեամբ մեր թերթին Տաճկերէն եւ Յունարէն թարգմանութիւններն ալ պիտի հրատարակուին, հետեւաբար չենք կրնար այնպիսի յօդուածներ ընդունիլ որք միայն մեր Ազգին վերաբերութիւն ունին:

Շ․ Ուրախալի է Ձեր եռանդը բայց ներելի չէ Ձեր անպարանքը այդ նիւթին վրայ կարծիք յայտնելու մասին․ գալով Ձեր հարցման, անորոշ հարցումներ չեն կրնար ընդունուիլ, քանզի որոշ պատասխան չի կրնար տրուիլ անոնց․ եթէ բանի մը պէտք ունիք, գրեցէք որոշակի:

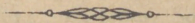
Պ Ա Տ Ա Ս Խ Ա Ն 14^{րդ} Հ Ա Ր Ց Մ Ա Ն

Թէ ի՞նչ է պատճառն, որ Պօլսոյ օրիորդները բոլորն ալ տկար կըլլան եւ գիւղացի աղջիկները զօրաւոր:

Պատասխան

- 1․ Քօռսէ հագնելու խիստ փնասակար սովորութիւնը,
- 2․ Նստուկ կեանք անցնելը,
- 3․ Վարժարանաց մէջ մանաւանդ մարմինէն խիստ չտուտելի եւ չափազանց ուղեղին հոգնելը,
- 4․ Ժամանակին չամուսնանալը:

ՏՕՔԹՕՐ Մ․ Բ․ ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ 15^{րդ} ՀԱՐՑՄԱՆ

Թէ՛ որն է աւելի վնասակար մարդուս համար օղին թէ՛ ծխախոտը, եւ որն է աւելի վտանգաւոր մարդուս համար օղին թէ՛ խաղը :

Պատասխան

Այս հարցման չափաւաստանած, յարմար կը դատեմ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգաց քահանայից թիւթիւն ծխելու չափազանց սովորութեան տէր ըլլալուն առթիւ վիթ թալմէ՛ճ Քահանային խօսած ազդու քարոզին առողջաբանական եւ տնտեսական կտորը թէ՛ հարցման տիրոջ եւ թէ՛ բոլոր ընթերցողաց ուշադրութեան յանձնել :

«Ժողովրդեան մէջ թիւթիւն ծխելու սովորութիւնն աւելնալուն գլխաւոր պատճառն է, Քահանայից շատ ծխելը, որոնցմէ շատերն ոչ միայն ծխելով կը բաւականան, այլ եւ կը քաշեն (էնֆլյէ) եւ կը ծամեն : Խեղճերն այսպէս կը ծխեն կը ծամեն տգիտանալով իրենց թոքերուն եւ ջղային դրութեան մեծապէս վնասել, կը ծխեն առանց գիտնալու թէ նոցա շատերուն չարաչար մահուան պատճառն թիւթիւնն է : Երեք հոշակաւոր Քահանայներ ճանչցայ, կըսէ, որոց երեքն ալ թիւթիւնի հետեւութիւնն եղող բերնի ինճիթմէյէ (cancer) մեռած են, ինչպէս ժուժկալութիւն կրնան քարոզել ուրիշներուն, երբ իրենք կը չափազանցեն, շատերն հարցութորձ ընելով պատասխանած են թէ թիւթիւնէ՛ շատ մեծ հաճոյք կ'իմանան, բայց Քահանայի մը ստել կը վայելէ՞, միթէ՛ թոյնէ հաճոյք կրնայ սպասուիլ, ի՞նչ է Քահանայի մը պաշտօնն եթէ ոչ ճշմարտութիւն քարոզել :

Ինչ որ է թիւթիւնը, նոյնն է աֆիօնը, էսրարը, ամենքն ալ միեւնոյն ընտանիքէ տունիկեր ըլլալով ամենքն ալ զանազան թոյներ կը պարունակեն : Ըստ ինձ, կըսէ, կրօնական մը ծխելու չէ, եթէ ոչ յանուն առողջաբանութեան, գէթ տընտեսութեան : Եթէ միայն Պըրուքլին քաղաքին մէջ մէկ տարուան ծխեալ թիւթիւնին ստակը ձեռքս անցնէր, գըտ-

նուածներէն աւելի մեծ, հոյակապ երեք որբանոցներ հաստատել կարողանայի:

«Յայտնի է թէ Ամերիկայի Եկեղեցին, տարին 120,000,000 զուրուշ կը վատնէ կռապաշտից համար, իսկ Ամերիկայի բնակիչք տարին 600,000,000 զրշ կը ծախսեն, ինքզինքնին թիւ-թիւնով թունաւորելու համար:»

Գալով մեր կողմանէ՝ իբրեւ բժիշկ կաւեւցնենք թէ,

1. Քանի որ թոյն է, ամեն միջոց ի գործ դնելու է բնաւ չծխել, եւ բաղդատու թիւն չխնտուել օդին եւ ծխախոտին մէջ:

2. Անօթի բերնով բնաւին չծխել,

3. Աշխատելու եւ մանաւանդ պառկելու սենեակներու մէջ չծխել: (¹)

ՏՕՔԹՕՐ Մ . Բ . ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

Ը Ն Թ Ե Ր Յ ՈՂ Ք

ՏՆՏԵՍՆ յանձնարարեցէք Ձեր բարեկամաց.

Թերթն աժան է և օգտակար ամեն ընտանեաց .

Բաժանորդագին

Վեցամսեայ **ՀԻՆԳ** շրուշ միայն .

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

ՀԱՆԳԷՍ ԵՂԻՍ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆԻ

Արձակ եւ ոսանաւոր

Ամիսն անգամ մը կը հրատարակուի 20—24 երեսէ բաղկացեալ: Կը պարունակէ դասախօսութիւններ, յօդուածներ, վէպեր, տաղեր: Տարեկան բաժանորդագինն է 20 դահեկան Պօլսոյ համար եւ 26 Պօլսէն դուրս: Բաժանորդագրութեան համար կրնայ դիմուիլ Տնտեսի գրասենեակներն, Ձիվեր Պէյ խան, թիւ 12, 15, Դալաթա: Գրական եւ խնամասիրական Շարժումն հինգ տարիէ ի վեր կը հրատարակուի անխափան:

(¹) Յաջորդ թուով պիտի պատասխանենք հարցման միւս կէտերուն:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ընդհանուր ժողովոյ պակաս 15 անդամոց ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ մարտ 1 կիրակի օր եւ առաջին անդամուն 26ական ստորագրութեամբ օրինաւորապէս ընտրուեցան

Ճամճըգատէ Ճէմալ էֆէնտի, պաշտօնեայ Տէրութեան եւ Միսաքեան Մինաս » Բ. անօրէն Բէժիի գործաւորանին. իսկ մնացեալ 15 անդամոց տեղ կրկնապատիկ ընտրելեաց ցանկի մը մէջէն հետեւեալներն ընտրուեցան առաւելագոյն ձայնիւ.

157	Նարինեան Աբրահամ էֆէնտի,	Գործակալ չոգ. ընկ.
156	Անթօնիատիս Ժան	» Տնօրէն Բէրայի հեռագր.
149	Իտ Էտուարտ էֆ.	» փաստաբան
147	Մէհմէտ Շանի Պէհճէտ պէյ	Պաշտօնեայ տէրութեան
135	Պէնկեան Յակոբ էֆէնտի	վաճառական
152	Խիւտայլէրտիեան Մաքսուտ էֆ.	Թարգման Ի Մաքս.
128	Պօյաճեան Նշան էֆէնտի	փաստաբան
127	Լազարիտէս Բանայօթիս	» վաճառական
127	Գազանճեան Մկրտիչ	» Պաշտօնեայ հեռագր.
119	Զիլճեան Քերովբէ	» Զիլճի
115	Թորգոմեան Պօղոս	» Հաշուակալ
100	Միւթէվէլլի Վիչէն	» Պաշ. Տէրքօսի Զրի ընկ.
97	Անթօնիատիս Եանքօ	» Երկրագործ

Մարտ 29 կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ Միութեան տարեկան Ընդհանուր ժողովն հետեւեալ օրակարգաւ.

1. Ընթերցանութիւնն ատենագրութեան առաջին ընդհանուր ժողովոյ:
2. Տեղեկագիր *Տնօրէն ժողովոյ:
3. Հաշուեկէիւ 1886 տարուան:
4. Հաշուեցոյց ներկայ 1887 տարուան:
5. Առաջարկութիւն վաճառման Բ. 500 բաժիններու:
6. Ընտրութիւն Տնօրէն ժողովոյ մէկ անդամի:
7. Ընտրութիւն խնամակալաց ժողովոյ երկու անդամոց:

Գ. ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ

ԱՆԴԱՄՈՑ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Աւի	Րիզա	էֆ. Մաքինիատ
Աճէմեան	Տիգրան	» Պաշտ. Հեռագրատան
Անթօնիատէս	Ժան	» Տնօրէն Հոգրն. Բերա
Աստուածատրն	Անդրանիկ	» Պատկերհան
Դարամաճեան	Զենոբ	» Պաշտ. Հեռագրատան
Դարագալ	Դրիգոր Կ.	» Մանիֆալթ. Թէլլալը
Գէորգեան	Մկրտիչ	» Սափրիչ
Գրիգորեան	Հաճի Վրթանէս	» Գույումճու
Գրիգորեան	Զաքարիա	» Խուրտաւաթճի
Զաքարեան	Յակոբ	» Վաճառական
Թէմսլէքեան	Արտեմ Պ.	Տիկին
Թորգոմ	Պողոս Յ.	էֆ. Գրագիր վաճառականի
Իտ	Էտուար Ֆ.	» Փաստաբան
Խլուտալէրտեան	Գասպար Ա.	» Գրագիր վաճառականի
Հարենց	Գառնիկ	» Վաճառական
Հովիւեան	Յակոբ Դ.	» Գօմիսիօնճի
Ճիզմէճեան	Մինաս	» Գույումճու
Մարգարեան	Երուանդ	» Գրագիր
Միսաքեան	Նազիկ Ս.	Տիկին
Նշանեան	Մարուքէ	էֆ. Պարտիզական
Շըլըմեան	Կարապետ	» Գրագիր
Զրաքեան	Յակոբ	» Պաշտ. Պանգայի
Պէնկլեան	Պիստոս Ս.	Օրիորդ
Սիսակեան	Կարապետ	էֆ. Մանիֆալթուրաճի
Վէլիճանիտի	Մանեօ Ա.	Օրիորդ
Տիմիճեան	Խաչիկ Կ.	էֆ. Գօմիսիօնճի
Տօնիկեան	Կարապետ	» Սենեկապետ
Քէլիլեան	Թորոս	» Սարրաֆ
Քէլիլեան	Սեդրակ	» Հացագործ
Քէօլեան	Բիւզանդ	» Վաճառ. Ժամացոյցի

ՅՈՒՑԱԿ

Արեւելեան Տնտեսական Միութեան բաժանորդաց կողմանէ մինչեւ 1887 մարտ 7 (Միութեան կազմակերպութեան 45^{րդ} շաբաթէն մինչեւ 52^{րդ} շաբթուան վերջը) տեղի ունեցած շաբաթական վճարմանց, որոց ընդհանուր գումարն՝ ինչպէս կը տեսնուի՝ եղած է 56,010 ղուրուշ :

Թիւ անձի	Վ.հար. Ղ.րց.	Թիւ անձի	Վ.հար. Ղ.րց.	Թիւ անձի	Վ.հար. Ղ.րց.	Թիւ անձի	Վ.հար. Ղ.րց.	Թիւ անձի	Վ.հար. Ղ.րց.
1	100	40	200	75	120	117	50	162	80
2	90	44	50	76	150	118	40	163	120
3	120	45	80	78	50	122	60	164	270
4	40	48	20	79	40	124	60	165	80
5	20	49	60	80	550	126	240	167	110
6	220	50	40	81	120	127	80	168	70
7	260	51	60	82	80	129	80	169	260
8	200	52	200	83	80	150	100	170	60
9	160	54	270	85	100	152	110	172	440
11	250	55	50	86	80	155	60	175	120
13	90	56	220	87	240	155	60	176	120
14	120	57	80	88	70	157	100	177	60
16	460	58	500	89	40	158	270	178	80
17	80	59	220	90	40	159	70	179	140
18	80	60	420	92	60	140	40	181	570
19	50	61	290	93	140	141	200	182	70
20	60	62	260	94	70	142	60	185	90
21	60	64	20	95	70	144	240	184	40
23	80	65	60	97	70	147	50	187	90
24	80	66	60	98	80	148	160	187	80
29	120	67	160	99	50	150	40	189	100
31	60	68	160	100	20	152	270	190	50
32	80	69	50	104	140	153	110	191	260
33	260	70	100	105	90	154	220	192	80
34	60	71	120	106	40	155	60	195	170
35	110	72	120	107	120	157	80	194	100
36	50	73	50	115	120	160	110	195	80
37	540	74	40	116	110	161	80	197	540

Թիւ. սնձիթ	Վ.հար. Ղ.րե.	Թիւ. սնձիթ	Վ.հար. Ղ.րե.	Թիւ. սնձիթ	Վ.հար. Ղ.րե.	Թիւ. սնձիթ	Վ.հար. Ղ.րե.	Թիւ. սնձիթ	Վ.հար. Ղ.րե.	Թիւ. սնձիթ	Վ.հար. Ղ.րե.
198	290	241	40	284	170	353	80	372		40	
199	140	245	20	285	20	354	180	373		20	
200	40	244	180	286	90	355	320	374		20	
201	140	246	120	287	500	358	80	375		20	
202	40	249	40	289	40	359	500	376		20	
203	80	250	20	290	100	341	40	377		90	
206	120	251	160	291	100	342	80	378		40	
207	150	252	20	292	100	344	110	379		70	
208	180	253	120	293	70	345	490	380		150	
210	80	257	120	294	180	346	60	381		50	
212	120	258	110	296	90	348	60	382		240	
213	100	259	110	297	80	349	180	383		500	
214	110	260	140	299	80	350	250	384		80	
218	80	261	40	300	70	351	110	385		20	
219	140	262	240	310	190	352	160	386		80	
220	120	264	50	311	120	354	80	387		500	
221	120	265	70	312	90	355	280	388		90	
222	60	266	180	314	120	356	220	389		80	
223	150	267	20	315	60	357	160	390		500	
224	70	268	90	316	40	358	200	391		20	
225	100	270	50	318	60	359	60	392		20	
226	110	271	500	319	180	360	20	393		20	
227	40	272	100	321	140	361	500	394		120	
228	40	275	80	322	180	362	500	395		60	
230	250	275	50	323	40	363	20	396		20	
231	40	276	90	324	500	364	500	397		120	
232	150	277	60	325	90	365	20	398		100	
233	170	278	90	326	150	366	40	399		60	
234	70	279	40	327	60	367	20	400		110	
235	50	280	90	328	150	368	20	401		60	
236	40	281	100	329	180	369	20	Ղ.րե.		56010	
239	290	282	100	331	70	370	160				
240	190	283	20	332	250	371	210				

ՍՈՎՓԵՐՔ ՄՏԱՑ

Հաւաքեալ բազմադիւն դաստոյտ Մեծապատիւ Թովմաս Էֆէնտի
Թերզեանի կողմանէ :

1. Գովեստն այնչափ ախորժ է մարդուն մտաց , որ գրեթէ մեր ամեն գործոց սկզբնապատճառն է :

ՃՕՆՍԴԸՆ

2. Սիրուն կերպարանք մը տեսարանաց չքնաղազոյնն է , եւ ամենէն ախորժալուր ներդաշնակութիւնն մեր սիրած անձին ձայնն է :

ԼԱՊՐԻՍԵԼՐ

3. Ուշի ուշով նկատէ աչօքդ զայն ում պիտի խօսիս . շատ սրամիտ մարդիկ կան որոց գլուխք ծածուկ են կերպարանք թափանցիկ :

ՊԸՐԹԸՆ

4. Քերդողին հոգին աշխարհիս հայելին է :

ԼՕՆԿՖԷԼԼՕ

5. Անբաւ զգացմունք եւ մեծ ըղեղ մը , ասոնք են աշխարհիս հրամայելու սահմանեալ մարդիկ :

ՊԻՔԸՆՍՖԻԼՏ

6. Մեծ հանճարոյ մը կեանքը ոչ այլ ինչ է բայց վսեմ փոթորիկ մը :

ԺՕՐԺ ՍԱՆ

7. Պահէ լեզուդ եւ պահէ բարեկամդ :

ՍՈԿՐԱՏ

8. Եթէ դէպք ըսելով բանաւոր պատճառի մը չգտնուեն ըսել կուզես՝ չեմ հաւտար թէ այդ ըսածիդ պէս բան մը կարենայ գտնուիլ : Ամեն պատահար չլթայի մէկ օդն ըլլալու է :

ՊԻՔԸՆՍՖԻԼՏ

9. Բնութիւնը ամեն ժամանակաց , ամեն եղանակաց իրենց ուրոյն գեղեցկութիւնը կուտայ , եւ առաւօտէ մինչեւ ցերեկ ինչպէս յօրրանէ ցղամբան յաջորդութիւն մ'է փոփոխութեանց , այնչափ սիրուն եւ հեշտին որ հազիւ կը նշմարենք անոնց յեղափոխութիւնն :

ԳԻՔԷՆՍ

10. Կնոջ ազդեցութիւնն մեր ճակատագրին վրայ անդու է :

ՊԻՔԸՆՍՖԻԼՏ

11. Կեանքը զաւեշտ մ'է մտածողին եւ ողբերգ մը զգացողին :

ՈԻՕԼԲՕԼ

12. Եթէ կուգես կտրուկ ըլլալ, ամիսի եղիր. խօսքերն ալ արեւուն ճառագայթից պէս՝ որչափ աւելի խտացեալ են այնչափ սաստիկ կայրին :

ՍԱՌԻԳԷ

13. Եթէ լաւագոյն մարդուն յանցանքն իւր ճակտին վրայ գրուած ըլլային՝ գլխարկը մինչեւ աչքերն իջեցնելու էր :

ԿՐԷՅ

14. Բարոյական, զգայուն եւ բարեկիրթ մարդ մը զիս պիտի չնախատէ, եւ ուրիշ մը չկրնար :

ՔՈՒԲԸՐ

15. Երախտագիտութիւն սլարաք մ'է զոր վճարելու է, բայց սրուն ոչ ոք իրաւունք ունի սպասելու :

Ժ. Ժ. ԲՈՒՍՈ

16. Բանաստեղծ մը աշխարհ մ'է ամիսփեալ ի մի մարդ :

Վ. ՀԻԻԿՈ

17. Անկեղծութիւնը կը կայանայ միշտ ճշմարտութիւնն ըսելու մէջ, բայց ոչ միշտ բոլոր ճշմարտութիւնը :

ՏԻԿԻՆ ՏԸ ՍԹԱԼ

18. Կսկիծը գիտութիւն է. անոնք որ աւելի գիտեն աւելի խորէն կուլան մահաբեր ճշմարտութեան վրայ :

ՊԱՅՐԸՆ

19. Սէրն ամեն դաստիարակներէն աւելի արագ յառաջադիմել կուտայ իւր աշակերտաց :

ՖԼՕՐԵԱՆ

20. Ով որ սիրէ՝ գիտէ լիովին թէ կենաց մէջ ինչ վշտեր եւ ինչ բերկրանք կան :

ԺՕՐԺ ՍԱՆ

Ծ Խ Ա Խ Ո Տ Ի Զ Ո Շ

Սթէնիայի մէջ պարտէզի մը խաճիթը բնակող ութսուն տարեկան կարապետ անուն ծերունիի մը անկողինն այրած Սիկսթի մը բռնկելով ծերունին խեղդամահ եղեր է :

ԱՐԵՒԵԼՔ